

नेपाली समालोचनामा 'कुञ्जनी' पत्रिकाको योगदान

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

खेमराज फुँयाल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०६८

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षका छात्र खेमराज फुँयालले दसौँ पत्रको प्रयोजनका निमित्त नेपाली समालोचनामा 'कुञ्जिनी' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्व विद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६८/११/१५

.....
सहप्रा. डा. देवीप्रसाद सुवेदी
शोध निर्देशक
त्रिभुवन विश्व विद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौँ

त्रिभुवन विश्व विद्यालय

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

मिति : २०६८/११/२२

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र खेमराज फुयालले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको नेपाली समालोचनामा 'कुञ्जिनी' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि उपयुक्त रहेकाले स्वीकृत गरिएको छ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

(१) प्रा. डा. देवीप्रसाद गौतम
(विभागीय प्रमुख)

.....

(२) सहप्रा. डा. देवीप्रसाद सुवेदी
(शोध निर्देशक)

.....

(३) उपप्रा. विष्णु ज्ञवाली
(बाह्य परीक्षक)

.....

मिति : २०६८/११/२२

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले स्नातकोत्तर तहको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु सहप्रा. डा. देवीप्रसाद सुवेदीको प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र चुनौतीहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै सही मार्गनिर्देश गराएर अधि बढ्न उत्प्रेरित गरी आफ्ना कतिपय व्यावहारिक कार्य व्यस्तताहरूलाई थाती राखी कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनु भएकोमा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन एवम् श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोध विषयमा शोधकार्य गर्न अवसर जुटाउने नेपाली केन्द्रीय विभाग तथा विभागीय प्रमुख आदरणीय प्राध्यापक डा. देवीप्रसाद गौतमप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र तयार गर्ने कार्यमा आफ्नो कार्यव्यस्ततालाई परवाह नगरी अमूल्य समय निकालेर समयसमयमा प्रत्यक्ष यथोचित निर्देशन, सुझाव तथा हौसला दिई उत्प्रेरित गर्नुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका सम्पूर्ण आदरणीय गुरुहरू तथा गुरुआमाहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस अवसरमा आर्थिक र व्यावहारिक समस्यासँग सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थामा ल्याइपुऱ्याउने श्रद्धेय पिता टीकाराम फुँयाल एवम् माता कमला फुँयालप्रति म आफू आजीवन ऋणी रहेको कुरा उल्लेख गर्न चाहन्छु । विभिन्न घरायसी कठिनाइका बाबजुद मेरो अध्ययनलाई निरन्तरता दिन सहयोग गर्नुहुने मेरी गृहलक्ष्मी इन्दु फुँयाललाई पनि यहाँ सम्झन चाहन्छु । यसै गरी यस शोधपत्र गर्नका लागि बारम्बार घच्चच्याइरहने भाइ बाबुराम फुँयाल, साथीहरू ढुण्डीराज गुरागाई, जीवन आचार्य एवम् सम्पूर्ण साथीहरूलाई पनि स्मरण गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्व विद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष पेस गर्दछु ।

शोधार्थी

खेमराज फुँयाल

शैक्षिक सत्र : ०६५/०६६

त्रि. वि. दर्ता नं. : ६-१-२१४-११९-२०००

नेपाली केन्द्रीय विभाग

काठमाडौँ

मिति : २०६८/११/१५

सङ्क्षेपीकृत शब्द सूची

सङ्क्षिप्त रूप	-	पूर्ण रूप
अप्र.	-	अप्रकाशित
ई. सं.	-	ईस्वी संवत्
क्र. सं.	-	क्रम सङ्ख्या
गा.वि. स.	-	गाउँ विकास समिति
डा.	-	डाक्टर
ते. सं.	-	तेस्रो संस्करण
त्रि. वि.	-	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
त्रै.	-	त्रैमासिक
दो. सं.	-	दोस्रो संस्करण
ने.रा. प्र. प्र.	-	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पृ.	-	पृष्ठ
प्र.	-	प्रकाशन
प्रा.डा.	-	प्राध्यापक डाक्टर
प्रा. लि.	-	प्राइभेट लिमिटेड
बी. ए.	-	ब्याचलर अफ् आर्टस्
वि. सं.	-	विक्रम संवत्
सम्पा.	-	सम्पादन/सम्पादक

विषय सूची

	पृष्ठ सङ्ख्या
पहिलो परिच्छेद : शोधपत्रको परिचय	१-५
१.१ शोध शीर्षक	१
१.२ शोध प्रयोजन	१
१.३ शोध समस्या	१
१.४ शोध कार्यको उद्देश्य	१
१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.६ शोध कार्यको औचित्य	३
१.७ शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.८ सामग्री सङ्कलन र शोधविधि	४
१.९ शोधपत्रको रूपरेखा	४
दोस्रो परिच्छेद : पत्रपत्रिका प्रकाशनको परम्परा र कुञ्जिनी	
पत्रिकाको प्रकाशन	६-२२
२.१ नेपाली पत्रिकाको विकासक्रम	६
२.२ नेपाली पत्रकारिताको चरण विभाजन	६
२.२.१ गोरखापत्र पूर्वकाल (वि. सं. १९०८ देखि वि. सं. १९५७ सम्म)	७
२.२.२ गोरखापत्र काल (१९५८ देखि २००६ सम्म)	७
२.२.३ प्रजातान्त्रिक काल	११
२.२.४ पञ्चायत काल (२०१७ देखि २०४५ सम्म)	१४
२.२.५ आधुनिक काल (२०४६ देखि वर्तमान सम्म)	१८
२.३ 'कुञ्जिनी' पत्रिकाको प्रकाशन	२१
२.४ 'कुञ्जिनी' को नामकरण	२१
२.५ 'कुञ्जिनी' पत्रिकाको उद्देश्य	२२
तेस्रो परिच्छेद : कुञ्जिनी पत्रिकामा प्रकाशित लेखहरूको सूची	२३-४१
३.१ पृष्ठभूमि	२३
३.२ कविता र लोक गीत खण्ड	२३
३.३ कथा विधा	२९
३.४ नाटक विधा	३०

३.५ उपन्यास विधा	३२
३.६ निबन्ध विधा	३४
३.७ भाषा व्याकरण सम्बन्धी	३५
३.८ सिद्धान्त, वाद, प्रणाली र साहित्यकारसम्बन्धी	३७
३.९ विविध	४१
चौथो परिच्छेद : 'कुञ्जिनी' पत्रिकाका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको	
अध्ययन	४२-१०८
४.१ पहिलो अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	४२
४.२ दोस्रो अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	४६
४.४ तेस्रो अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	५१
४.५ चौथो अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	५६
४.६ पाँचौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	६१
४.७ छैटौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	६५
४.८ सातौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	७०
४.९ आठौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	७५
४.१० नवौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	८०
४.११ दसौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	८६
४.१२ एघारौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	९१
४.१३ बाह्रौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	९७
४.१४ तेह्रौँ अङ्कका प्रतिनिधि समालोचनात्मक लेखहरूको अध्ययन	१०२
४.१५ नेपाली समालोचनाको विकासमा 'कुञ्जिनी'ले पुर्याएको योगदान	१०७
पाँचौँ परिच्छेद : उपसंहार	१०९-१११
सन्दर्भ सामग्री सूची	११२-११३